

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград за апробиране на дисертационен труд на тема: **„ПРИЛОЖЕНИЕ НА НОВИТЕ СЛУХОВИ ТЕХНОЛОГИИ В РАННАТА ИНТЕРВЕНЦИЯ НА ДЕЦА СЪС СЛУХОВИ НАРУШЕНИЯ”**, за получаване на образователната и научна степен „доктор” Професионално направление 1.2. Педагогика; Докторска програма „Специална педагогика“

Автор: *Константина Наполеон Лили*

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № 1062-/10.06.2022 г. на ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски”, както и на решение на научното жури.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен с Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Константина Лили е докторант в задочна форма на обучение (на английски език) в катедра „Управление на образованието и специална педагогика“ при Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Докторант Лили завършва ОКС „Бакалавър” - Гръцка филология в Солунски Университет „Аристотел“ и на основата на усвоените в него знания и умения, като частен учител, 8 години преподава древногръцки, литература, гръцки език, древногръцки превод, история, латински за ученици от 12 до 18 години.

През 2013 година завършва Магистърска програма „Специална педагогика“ с обучение на английски език в Югозападен университет Неофит Рилски, Благоевград, като защитава дипломна работа на тема „Въздействието на слуховия дефицит върху развитието на деца със специални образователни потребности“. През следващата година е зачислена за докторант в ДП

„Специална педагогика“ отново в ЮЗУ и продължава изследванията си по проблеми на лицата със слухови нарушения.

Септември 2017 - юни 2021 е специален учител в Солун/Катерини. През този период продължава да обогатява знанията си в областта на специалното образование като записва няколко специализации: септември 2017 г. - май 2018 в Атина курс по трудности в ученето; януари 2018 - май 2018 за усвояване на Брайлов език в Институт на глухите, Солун; май 2021 г. - февруари 2022 г. специализация по специално образование в Университет на Източна Атина.

Образованието и професионалният опит на докторант Лили обяснява интереса ѝ към проблемите на децата със СОП, към тяхното подпомагане в образователния процес, включително и чрез прилагането на нови слухови технологии при децата със слухови нарушения.

2. Актуалност на тематиката

Кохлеарната имплантация през последните 30 години придобива все по-голяма популярност. Налага се като един от най-съвременните и високотехнологични методи за корекция на слуха при децата със слухови нарушения и се прилага все по-успешно. Детето се учи да реагира на звук и да не реагира, когато няма такъв. Няма значение на каква възраст е детето или лицето, след имплантацията те отново се учат да чуват. Рехабилитацията на слуха и говора при деца след кохлеарна имплантация е много важен процес. Те трябва да се научат да придават значение на новата си слухова придобивка чрез терапевтична намеса. Ефективността кохлеарната имплантация зависи от правилите настройки на речевия процесор, редовната следоперативната слухово-речева рехабилитация, участието на семейството и не на последно място, активно взаимодействие и своевременната обмяна на информация между всички специалисти.

Необходим е избор на адекватна стратегия за рехабилитация, която има за цел използване на най-сензитивните периоди в развитието и предпазване от появата на отклонения - факт, който безспорно доказва актуалността на изследвания от Константина Лили проблем.

3. Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране труд е с общ обем от 146 страници, от които 127 основен научен текст – резюме, увод, четири глави, заключение, включително 66 таблици и 38 диаграми. Дисертационният труд включва Библиографска справка от 99 литературни източника на английски език, от които 9 са на гръцки автори и 6 на български. Разположени са на 10 страници, а на 9 страници са приложенията.

Изследването е построено на добра концептуална основа. В Увода е направена обосновка на избраната тема и на научната теза. Посочена е целта, но **не са** определени обектът и предметът на изследването, задачите, методите на изследване и научният инструментариум.

Първите две глави представят литературен обзор по изследваната проблематика. Изяснява се същността и проявите на глухотата и слуховите нарушения – класификация, причини за загуба на слуха и неговата диагностика. Акцентът е поставен върху кохлеарните имплантни системи като аудиологично предизвикателство на 21 -ви век, специфики на оценката при допускане за имплантиране на кохлеарен имплант, както и последващите хирургична интервенция и методи. Конкретизират се спецификите при кохлеарните имплантни системи и последващите предизвикателства в образователната среда на децата, които са носители на кохлеарен имплант: проблеми със слуха и слухово-речева терапия; терапевтични подходи при лица, носители на кохлеарен имплант; класификация на ползвателите на кохлеарен имплант; разбиране на речта и езика след поставяне на кохлеарен имплант; поведение при слуховото възприятие в резултат на вербален стимул.

Подчертана е значимостта на кохлеарните имплантни системи за проманата в образованието на децата с увреден слух, отваряйки нови възможности за реализиране на интегрирането им във формалното образование и възможностите за посещаване и участие в образователния процес. Ефективността им за подобряване участие на децата с увреден слух в образованието и развитието на устна и писмена реч – основна предпоставка за

придобиването на академична езикова компетентност, подпомагаща да успешното справяне с учебната им програма.

Трета глава представя обосновката и дизайна на изследването, като акцентите са насочени към методология на изследването, процедура на изследването, избор на изследователски инструментариум, процедура по събиране на данни и последващ анализ, набиране на участници за изследването. Пилотното анкетно проучване е проведено с учители на 10 деца със слухови проблеми, които използват кохлеарни импланти. Различните раздели на анкетата са формирани на основата на направен преди изследването преглед на литературата. В някои раздели са направени необходими промени, за да се адаптират въпросите към изследването. Изводите от пилотното проучване показват, че въпросите са изчерпателни и лесни за четене и разбиране; изследвателят има възможност да събере най-голям брой респонденти за ограничен период от време.

В направеното изследване са включени гръцки деца от началното училище с кохлеарни импланти, докладвани от техните учители. Окончателната извадка от изследването е 114 и е от всички области на префектура Атика и Солун. Този брой на респондентите може да даде надеждна информация и да има положително въздействие върху валидността.

В четвърта глава са представени резултатите от проведеното изследване. Анализът е разделен на две подглави, съгласно приложената описателна и инферентна статистика, а самата инферентна статистика представя два раздела относно развитието на езика и анализа на възприятието на речта.

Дискусията е въз основа на задълбочен количествен и качествен анализ със съответната статистическа обработка, съпроводена от таблично и графично онагледяване.

В дисертационния труд са направени полезни препоръки за практиката, формулирани са обобщения, относно водещата идея, че ранната интервенция е много важна за езиковото развитие на детето и резултатите са по-добри, когато възрастта на детето е по-близка до ранната. Резултатите от изследването са полезни не само за специалистите работещи с децата със слухови проблеми, но и

за родителите им. Информирани за значението на ранната намеса, те ще знаят, че е много важно да действат възможно най-ефективно с цел да помогнат на децата си да се присъединят към общността на чуващите по-бързо и ефективно.

4. Приноси

Вярвам, че в контекста на посочените изследователски въпроси приносите би могло да бъдат представени и формулирани по-конкретно и точно.

5. Преценка на публикациите

Публикациите са достатъчни – 3 на брой и популяризират резултатите от проведените изследвания по дисертацията. Две от тях са от април 2021г. – едната от които е представена на XXII юбилейна международна студентска научно-изследователска конференция в БСУ.

6. Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния текст и го представя по обобщен начин. Достатъчно информативно е представено съдържанието по отделните глави. Открити са обобщените изводи, препоръки и приноси на автора.

7. Препоръки и бележки към дисертационния труд:

- Смятам, че първа и втора глава (само от 8 страници) би трябвало да се обединят, трета (само от 9 страници) и четвърта глава – също.
- Да се преодолее формулирането на подточки от половин, 1 или 2 страници. Същите могат да се включат в текста като параграфи от него.
- По-прецизно формулиране на приносите в научен и приложен аспект

Въпрос:

1. Какво бихте посъветвали педагозите във връзка с процеса на ранна интервенция на деца със слухови нарушения след кохлеарна имплантация?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

На основата на очертаните достойнства на дисертационния труд, на умението за самостоятелно научно изследване на автора, давам положителна

оценка и си позволявам да предложа на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Константина Наполеон Лили в област на висше образование: 1.Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“

27. 08.2022 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д-р Пелагия Терзийска